

Kiven kuultavana

Materiaalihukan käsittely korutaiteessa

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataiteilija (AMK), Kuvataide

2022

Sofia Malmsten

Tiivistelmä

Tekijä Malmsten, Sofia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2022
	Sivumäärä 21	
Työn nimi Kiven kuultavana Materiaalihukan käsittely korutaiteessa		
Tutkinto Kuvataide (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio		
Tiivistelmä Opinnäytetyössä käsitellään taiteen luomistyössä syntyvää materiaalihukkaa ja sen käsittelyä korutaiteen näkökulmasta. Kirjallisessa osiossa käydään läpi taiteen ja taiteeseen käytettävän materiaalin ongelmallisuutta ympäristön kannalta. Raportissa pohditaan hukkamateriaalin käsittelyä ja minimoimista omaa työskentelyä reflektoiden. Teksti myös esittelee korutaiteilijoita, jotka hyödyntävät taiteessaan hukkamateriaalia sekä muita ympäristön kannalta eettisiä materiaalin lähteitä. Taiteellinen osio koostui sarjasta kalkkikivestä valmistettuja objekteja. Teos on toteutettu grafiikan painovälineenä toimineesta, käytöstä poistetusta kivilaatasta. Tavoitteena oli luoda kivistä harmoninen teos hyödyntäen mahdollisimman pitkälle kaikki käyttöön otettu materiaali.		
Asiasanat korutaide, kivi, kierrätys, hukkamateriaali, ympäristö		

Abstract

Author(s) Malmsten, Sofia	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2022
	Number of Pages 21	
Title of Publication Audible by stone Treatment of material waste in art jewelry		
Name of Degree Fine Arts (UAS)		
Name, title and organization of the client		
Abstract Thesis deals with waste of material arising from the making of art and its treatment from the perspective of art jewelry. The written part explores this subject and presents the process of the artwork. The thesis artwork consisted of a series of objects made of limestone. The limestone had previously served as a lithographic printing plate. The aim of the thesis was to utilize all the material in the work as much as possible. The amount of material was weighed both at the beginning and end of the project		
Keywords art jewelry, stone, recycling, waste material, environment		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Materiaalihävikin minimoiminen korutaiteessa	2
2.1	Kierrätyksen hyödyntäminen taiteessa.....	2
2.2	Wiebke Pandikow	3
2.3	Helga Mogensen	5
3	Taiteellinen prosessi	7
3.1	Opinnäytetyön aihe	7
3.2	Teoksen suunnittelu.....	7
3.3	Teoksen toteutus	9
3.4	Ripustus	15
4	Taiteellisen tyylin analysointia.....	17
4.1	Teoksen punnitus.....	17
4.2	Ongelmanratkaisua.....	18
5	Yhteenveto ja pohdinta	20
	Lähteet	21

1 Johdanto

Kuten teollisillakin aloilla, myös taidemarkkinoilla syntyy valtavasti ylijäämää. Taidetta luodaan todella paljon, eikä kaikille teoksille löydy koskaan kotia. Harva taiteilija saa myytyä kaiken taiteensa. Varastotilaa on rajallisesti, eikä teoksista haluta tehdä ongelmaa sukulaisille ja perillisille. (Pesonen 2016.) Museot ja varastot pursuilevat taidetta, joka on pahimmillaan arvotonta kaikille muille paitsi itse taiteilijalle. Tämä ylijäämä aiheuttaa ongelmia, ja lopulta tullaan pisteeseen, jossa taiteesta on päästävä eroon. Taideteoksen kiertokulku ei ole orgaaninen, usein taide on jopa ongelmajätettä. Käytetäänhän taiteen luomisessa paljon erilaisia ympäristöä kuormittavia materiaaleja ja kemikaaleja. (Paatos 2018.) Tarpeettoman taiteen asiallinen hävittäminen on asia, jota ei tule kovin usein pohtineeksi. Ilmastonmuutoskeskustelu ja ympäristöstä huolehtiminen ovat usein tärkeitä teemoja taiteilijoille, mutta todellisuudessa oma ekologinen jalanjälki ammattia harjoittaessa voi monelta jäädä huomiotta.

Opinnäytetyöni käsittelee materiaalin kierrätystä ja materiaalihukan minimoimista nykytaiteessa korutaiteen näkökulmasta. Käyn aihetta läpi omasta näkökulmastani, omaa työskentelyäni pohtien. Haluan perehtyä opinnäytetyön aiheeseeni myös tarkemmin tutkimusten, artikkeleiden ja haastattelujen kautta. Tämä auttaa minua ymmärtämään aihetta paremmin, ja näin pääsemään syvemmälle teokseeni. Muutamiin kierrätys- ja luonnonmateriaalia teoksissaan hyödyntäviin taiteilijoihin olen jo ehtinyt hieman tutustua. Yksikään näistä taiteilijoista ei tee taidetta kivistä. Koen tämän työskentelyni kannalta positiivisena, sillä näin saan pidettyä oman mieleni puhtaana toisten taiteilijoiden tavoista käsitellä kiveä. Erilaisiin materiaaleihin tutustuminen myös laajentaa käsitystäni korutaiteesta ja voi antaa minulle jopa uusia ajatuksia taiteen luomiseen.

Haastan itseni tekemään taidetta mahdollisimman kestävästi minimoimalla taiteen luomisessa syntyvän materiaalihävikin määrän. Teen koruteoksen grafiikan kalkkikivipainolaa-tasta, joka on hajonnut ja näin muuttunut käyttökelvottomaksi alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Kierrätän samaa materiaalipalettia koko teoksen luomisprosessin ajan ja dokumentoin työskentelyprosessista syntyvän hukkamateriaalin.

Teoksen työstäminen tulee vaatimaan paljon itsetutkiskelua. En ole koskaan ollut malliesimerkki kierrätysasioissa tai säästämisessä. Teoksen valmistaminen ja raportin kirjoittaminen saavat varmasti ajattelemaan molempia asioita syvemmin. Uskon, että lopputyönäytelyn aikaan olen viisastunut ja oppinut muuttamaan omia kulutus- ja kierrätystottumuksiani niin taidekentällä kuin muillakin elämän osa-alueilla.

2 Materiaalihävikin minimoiminen korutaiteessa

2.1 Kierrätyksen hyödyntäminen taiteessa

Havahduin miettimään taidekentän käyttämän materiaalin eettisyyttä toisena opiskeluvuonna, kun pohdin, mihin saisin varastoitua kaikki tekemäni teokset. Olin juuri muuttanut pienempään asuntoon, jossa oli entistä vähemmän säilytystilaa. Tuolloin heitin useita vanhoja teoksia roskiin, kun niille ei löytynyt muutakaan paikkaa. Muistan ohimennen keskustelleeni aiheesta opiskellessani ja miettineeni asiaa myös useampaan otteeseen työskennellessäni korujen parissa.

Perinteisten korumateriaalien, kuten jalokivien ja arvometallien louhiminen on yhä edelleen valitettavan epäeettistä niin ympäristön kuin ihmisoikeuksienkin kannalta. Perinteisten korumateriaalien, kuten kullan, louhiminen kuormittaa ympäristöä valtavasti. Eroosio, kemikaalien saastuttama ympäristö ja raskaan teollisuuden hiilijalanjälki ovat todellisia haasteita. Esimerkiksi vuonna 1995 kultateollisuus käsitteli 72,5 miljoonaa tonnia kiveä 7,235 kiloa kultaa kohden. (Ray 2019, 3.) Katharina Dettarin teos (kuva 1) 1540=0,0021kg pureutuu suoraan aiheeseen. Teos toimii konkreettisenä esimerkkinä valtavasta hukkamateriaalin määrästä, joka syntyy yhden sormuksen valmistamiseen vaadittavan kullan louhimisesta.

Kuva 1. Katharina Dettar; 1540=0,0021kg, 2016 (Royal College of Art)

Materiaalin eettisyys sekä keskustelu ilmastonmuutoksesta ovat kasvattaneet eettisten, ympäristön kannalta kestävämpien materiaalien ja kierrätysmateriaalin näkyvyyttä taidekentällä. Maailma ympärillä muuttuu ja ympäristöasiat ovat jatkuvasti esillä. Pelkkä materiaalin arvo ei määrää taiteen arvoa, vaan siihen vaikuttaa moni tekijä, kuten kappaleen uniikkisuus, teokseen käytetty aika, tekotavat sekä taiteilijan luovuus ja taito. Taiteilija itse määrittää teoksensa arvon. Tällä perusteella taiteilijalla on valtaa luoda taidekentälle uusia, kaupallisten markkinoiden ulkopuolisia normeja. Taide on poliittisia ja kaupallisia aloja sopeutuvaisempi muutoksille. Taidekenttä voikin toimia suunnannäyttäjänä muille aloille. Kun ympäristöä vähemmän kuormittavia, uusiutuvia ja edullisia materiaaleja sekä toimintatapoja tehdään näkyviksi, leviävät tavat eteenpäin uusille tekijöille. Siten tavoista syntyy vähitellen uusi normaali. Näiden menetelmien käyttäminen voi tulla taiteilijalle myös taloudellisesti kannattavammaksi, kun materiaali ei ole kallista tuotantokulujen ja markkinayhteiskunnan luoman rahallisen arvon vuoksi. Näin ympäristö kiittää ja taiteilija saa jopa enemmän tuottoa teoksistaan. (Ray 2019, 7–9.)

2.2 Wiebke Pandikow

Wiebke Pandikow on saksalaissyntyinen, Helsingissä vaikuttava korutaiteilija. Pandikow valmistui korutaiteilijaksi Lahdessa vuonna 2013. Lisäksi hän on suorittanut kultaseppä- ja korutaideopintoja Japanissa ja Saksassa. (Pandikow, CV.) Taiteilijan työskentely perustuu perinteisiin työskentelytapoihin, epätavallisilla materiaaleilla luoden näin uusia tapoja luoda taidetta.

Vuonna 2014 Wiebke Pandikow aloitti työskentelyn muovipussien parissa, ja siitä lähtien muovi on ollut Pandikowin teosten kulmakivi. Teoksiaan varten Pandikow sulattaa muovipussit orgaanista muistuttaviksi pinnoiksi ja rakenteiksi. Taiteilijan teoksissa herkätkä muovista sulatetut osat yhdistyvät luonnon materiaaleihin (kuvat 2 ja 3). Näin arvottomana ja rumana pidetty kertakäyttömuovi saa uuden elämän. Teoksissaan taiteilija haluaa kiinnittää huomion muoviin, kuinka tätä ristiriitaisia ajatuksia herättävää materiaalia usein ajattele-matta väärinkäytetään luonnon kustannuksella.

Taiteilija pitää muovipusseja kertakäyttökulttuurin ja kuluttamisen symbolina. Ilman muovia ei elettäisi nykyisen kaltaisessa yhteiskunnassa. Se on ollut välttämättömyys kehitykselle, mutta kovalla hinnalla luonnon kustannuksella. Tämä on Pandikowin kiinnostuksen alkulähde materiaalia kohtaan. (Klimt02 2019)

Kuva 2. Wiebke Pandikow, *Absence*, 2017 (Klimt02 2019)

Kuva 3. Wiebke Pandikow, *Tropaeolum sarjasta*, 2016 (Pandikow 2021-2022)

Wiebke Pandikoviin ja hänen teoksiinsa ihastuin ensimmäisen kerran syyskuussa 2020. Tuolloin hänellä oli näyttely Taidekeskus Idässä. Pandikowin tapa luoda roskana pitämääni materiaalista jotain niin kaunista ja ajatonta lumosi minut täysin. Hänen innoittamana jo tuolloin tiesin, että haluaisin toteuttaa opinnäytetyöni tavalla tai toisella kierrätysmateriaalista.

2.3 Helga Mogensen

Helga Mogensen on islantilainen korutaiteilija. Hän valmistui kultasepäksi ja korutaiteilijaksi Edinburgh college of Artista vuonna 2007. (Mogensen 2018)

Mogensen (Klimt 02, 2021) käyttää lähes kaikissa teoksissaan päämateriaalina rannoille huuhtoutunutta ajopuuta, kuten kuvasta 4 ilmenee. Kaiken teoksissa käytetyn puumateriaalin taiteilija on kerännyt omin käsin. Taiteilija kokee pitkät rantakävelyt ajopuuta keräten meditatiivisiksi ja taianomaisiksi hetkiksi olla lähellä luontoa. Taiteilija uskoo, että joskus ajopuu löytää hänet, eikä toisinpäin. On aina suuri mysteeri, minkälaista materiaalia merivesi rannoilleen huuhtelee. Mogensen tallettaa töihinsä sattumanvaraisuuden, meren mystisyyden ja löytämisen riemun, sekä oman persoonansa ja mielenmaisemansa.

Kuva 4. Helga Mogensen; Untitled Brooches, 2018 (Klimt02)

Helga Mogensenin löysin opinnäytetyötä suunnitellessani. Hänen käyttämänsä materiaalit eivät varsinaisesti ole yhteydessä opinnäytetyöhöni, mutta hänen vähäeleiset teoksensa tekivät minuun välittömästi syvän vaikutuksen. Korutaiteessa olen aina viehätynyt luonnollisista materiaaleista ja viimeistelemättömistä pinnoista, vaikka omat teokseni ovat usein hyvin siloteltuja ja viimeistelyjä. Mogensenin teoksissa on jotain mieltä maadoittavaa. Hänellä on hallussaan taito luoda taidetta kunnioittaen meriveden muovaamaa alkuperäismateriaalia. Luonnon omilla materiaaleilla on suuri rooli korutaiteeseen ympäristöteemoja käsiteltäessä. Luonnon materiaalin käyttö on yleistynyt, ja sen arvostus on kasvanut ympäristöongelmien noustua yleiseen keskusteluun.

3 Taiteellinen prosessi

3.1 Opinnäytetyön aihe

Opinnäytteen aihe toi paljon uutta näkökulmaa työskentelyyn, mutta itse teos ja tekniikat olivat ennestään tuttuja. Päämateriaalina teossarjassa käytin kiveä, jonka parissa olenkin työskennellyt koko opiskeluaikani. Hallitsen kiven työstämiseen vaadittavat tekniikat ja laitteet.

Teoksen aihepiiri pysyi minulle jo ennestään tutussa ja mieluisassa aiheessa, eli ihmisen anatomiassa ja lääketieteen maailmassa. On kuitenkin muistettava, että opinnäytteeni kanalta oleellisin asia työskentelyssä oli ympäristöteema ja kestävä kehitys korutaiteessa.

Valitsin kivimateriaaliksi liton. Lito on litografiassa käytettävää hyvin tasalaatuista kalkkikiveä. Laatoiksi kalkkikivivuoristoista louhittu kivi on muodostunut jurakaudella, 140–170 miljoonaa vuotta sitten. Kiveä voi käyttää vedostamiseen useita kertoja, sillä vanhan painokuvan saa poistettua laatasta hiomalla (Galleria Linnankatu 13 2016.) Opinnäytteen materiaalina käyttämäni kalkkikivilaatta oli lohjennut ja täten käyttökelvoton grafiikan painovälineenä. Hajonnut litolaatta tuli heti mieleeni materiaalia valitessani. Se oli olemassa olevaa ja jo aikaisemmassa käytössä useita kertoja käytettyä materiaalia. Lito on myös hyvin pehmeää ja miellyttävää työstää. Se muistuttaa ominaisuuksiltaan paljon marmorin, johon olen aikaisemmin tykästynyt. Huokoinen kalkkikivi myös imee hyvin väriä itseensä, mikä tuo työskentelyyn uusia mahdollisuuksia. Lisäksi kivilaatoissa oli vielä näkyvissä vedostusjäljet, joita halusin hyödyntää. Se toi mielenkiintoisella tavalla ilmi kiven alkuperäisen käyttötarkoituksen.

3.2 Teoksen suunnittelu

Ennakkoon ajattelin rajallisemmalla materiaalipaletilla työskentelyn helpottavan etenkin työskentelyn suunnitteluprosessia. Usein kärsin luomistyön alkumetreillä liiallisen materiaalin ja liian laajojen ideoiden aiheuttamasta runsauden tuskasta. Nyt minulla oli alusta asti jonkinlainen selkeä lähtökohta ja runko työskentelyyn.

Teoksen suunnittelu osoittautuikin haastavammaksi kuin osasin ajatella. Vaikka minulla olikin jo materiaali valittuna valmiiksi, en tiennyt, mistä lähtisin liikkeelle teoksen luonnoste-lussa. Tein teoksen suunnittelusta itselleni valtavan ongelman pohtimalla teoksen aihetta liian monimutkaisesti ja kunnianhimoisesti. Sain hyviä vinkkejä ja ensimmäisessä ohjauskeskustelussa kullannarvoisen neuvon: *Aina ei tarvitse keksiä uutta aihetta*. Keskustelun rohkaisemana palasin kivikorvien pariin. Olin aikaisemmin tehnyt ihmisen anatomia-aiheisia koruteoksia puusta ja kivistä (kuva 5). Korvat olivat tulleet tutuiksi muutamassa

aikaisemmassa teoksessa ja niihin palaaminen tuntui mielekkäältä. Muotokielen ja aiheen ollessa jo ennestään tuttuja olisi helpompaa keskittyä opinnäytteeni viralliseen teemaan.

Kalkkikiven väri ja kiven olemus sopivat hyvin juuri korvien tekemiseen. Päätin käyttää aikaisemmin tekemiäni puisia korvan muotoisia korvakoruja (kuva 5) eräänlaisena luonnoksena ja lähtökohtana opinnäytetyölleni. Valmis lähtökohta helpotti ja nopeutti opinnäytetyöteoksen toteutusta. Käyttökorujen sijaan päätin tehdä teoksesta sarjan korvan muotoa muokattavia objekteja. Tavoitteeni oli säilyttää kalkkikiven epätäydellisyydet, lohkeamat ja painamisesta syntyneet maalipinnat.

Kuva 5. Sofia Malmsten, Olet sinä yksi puukorva, 2020, korvakorut, 3,5 x 6 cm

Lähdin toistamaan korvan muotoa kalkkikivestä. Minulla oli käytössäni rajattu määrä kiveä ja tavoitteeni oli käyttää tuo määrä mahdollisimman tarkasti. Alussa korvan muoto pysyi vielä selkeänä, mutta kivipalasten pienentyessä muoto tuli muuttumaan. Inspiraation teosideaan sain ohjaajani kanssa keskusteltaessa. Hän esitteli minulle Annika Petterssonin tekemän teoksen tämän Instagram-tililtä. Teoksessa Pettersson on printannut ja 3D-tulostanut rintakorumallin useita kertoja uudestaan, käyttäen aina seuraavan osan mallina edellistä tulostetta. Näin teoskokonaisuuden ensimmäinen rintakoru sai sarjan edetessä aivan uuden muodon. (Pettersson) Alla kuvassa 6 on Petterssonin teossarja Glitch in the Copy.

Kuva 6. Annika Pettersson, *Glitch in the Copy*, 2016-2017 (Pettersson 2017)

3.3 Teoksen toteutus

Itse teoksen toteutus helpottui, kun aihe ja materiaalit oli valittu huolellisesti valmiiksi. Aloitin teoksen työstämisen 1,5 kiloista kalkkikivipalasta. Pääsin aloittamaan työskentelyn samaan aikaan, kun toimin kiven peruskurssilla assistenttina. Sain imettyä innostusta ja motivaatiota itseäni toisten työskentelyä seurattessani. Yleensä olen saanut olla kivipajassa melko yksin, vailla vertaispalautetta. Toisten opiskelijoiden tuki auttoi ylitse pahimmista aloittamisen vaikeuksista. Työskentelyn alettua myös teoksen lopullinen muoto alkoi muodostua mieleeni.

Tavoitteeni oli hyödyntää koko 1,5 kilon kalkkikivipala (kuva7) luoden sarja erilaisia ja erikokoisia korvia. Työskentely itsessään on melko mutkatonta, eikä vaadi uusien tekniikoiden tai työtapojen hyödyntämistä. Vaikka kalkkikivi on melko pehmeää kivimateriaalia, on sen työstäminen hidasta. Saman aiheen toistaminen jokaiseen teoksen osaan oli pidemmän päälle raskasta, joten omien ajatusten pitäminen tuoreina oli tärkeää. Muuten teos olisi jäänyt mitään sanomattomaksi ja itseään toistavaksi. Turhautumisen vaara työskentelyn aikana oli olemassa.

Kuva 7. Kalkkikivi

Ennen joulutaukoa sain sahattua kalkkikivilevyn sopivan kokoiseksi palasiksi korvien muotoiluun. Litosta tuli heti uusi suosikkimateriaalini pehmeytensä ja tasalaatuisuutensa ansiosta. Korvia alkoi syntyä tasaista tahtia (kuva 8). Ensimmäisistä malleista tuli hyvin siloteltuja, enkä ole niihin kovin tyytyväinen. Kaipasin enemmän irrotteltua ja materiaalilla leikitteilyä. Halusin säilyttää mahdollisimman paljon kivilaattoihin syntyneitä grafiikan painokuvioita ja -värejä, mikä ei onnistu, jos materiaalia työstää paljon. Vähitellen työpäivien kuluessa työskentelyni alkoi vapautua ja korvat saivat erilaisia, mielenkiintoisempia muotoja. Lopputuloksen kannalta korvien muodon kehittyminen oli hyväkin asia. Se toi omalla tavallaan esille teoksen matkan kohti lopputulosta. Tässä vaiheessa koin itse teoksen valmistuksen ja sen pohdiskelun lopputulosta tärkeämpänä.

Kuva 8. Keskeneräinen teos juuri ennen joululomaa

Teosta aloittaessani haastavimmaksi koin taiteellisen produktion dokumentoinnin. En ole koskaan aikaisemminkaan ollut hyvä kuvaamaan teoksiani keskeneräisinä. Opinnäytettä tehdessä se oli erityisen tärkeää, etenkin teoksen luonteen huomioiden. Materiaalin kierto- kulkua on opinnäytetyöteokseni tärkein osuus. Koko työltä olisi häviää pohja, jos en olisi muistanut huomioida materiaalin menekin määrää ja sen uusiokäytön mahdollisuuksia.

Eniten materiaalihukkaa kiveä työstäessä syntyy hiomisesta ja sahaamisesta. Märkä kivipöly oli haasteellista käsiteltävää. En tässä vaiheessa vielä saanut ratkaistua, kuinka saisin kivipölyn ja pienet muruset talteen. Myös hienon kiviaineksen talteen saaminen oli tärkeää teoksen idean kannalta. Myöhemmin toisessa ohjauskeskustelussani kysyin vinkkejä tähän ongelmaan. Ohjaajani suositteli, että keräisin märän vetisen kivipölyn talteen astiaan ja antaisin raskaan materiaalin rauhassa painua astian pohjalle (kuva 9). Näin materiaali olisi helpompaa erotella veden seasta, esimerkiksi suodattamalla vesi suodatinpussin läpi. Tällöin karkea kiviaines jää suodatinpussiin. Toinen vaihtoehto olisi keittää vesi pois matalalla lämmöllä, jolloin jäljelle kattilaan jäisi jäljelle vain hieno kiviaines. Totesin ensimmäisen vaihtoehdon olevan minulle toimivampi tapa, joten otin sen käyttöön.

Kuva 9. Kaiverruksesta syntynyt kiviliete painumassa astioiden pohjalle eroteltavaksi

Sain eroteltua kiviöllyn veden seasta melko onnistuneesti suodatinpusseilla (kuva 10). Kaiken tomun suodattaminen talteen oli mahdotonta. Osa rakeesta oli niin hienojakoista, että se meni läpi suodatinpusista veden mukana. Sain kuitenkin suurimman osan tomusta talteen, mikä oli tärkeintä. Suunnitelmani tomulle oli jo selvillä. Aioin sekoittaa sen kaksikomponenttiliiman sekaan ja liimata tällä seoksella sahaamisesta ylijääneet pienet kivipalat yhteen. Näin saisin sekä kiviöllyn että sellaisenaan käyttöön kelpaamattomat kivipalat uudelleen käyttöön. Suodatusprosessista minulle jäi pohdittavaksi uusi ongelma. Mitä tekisin käytetyille suodatinpusseille? Periaatteeni mukaan en voinut heittää niitä pois, joten niille oli keksittävä uusi käyttötarkoitus.

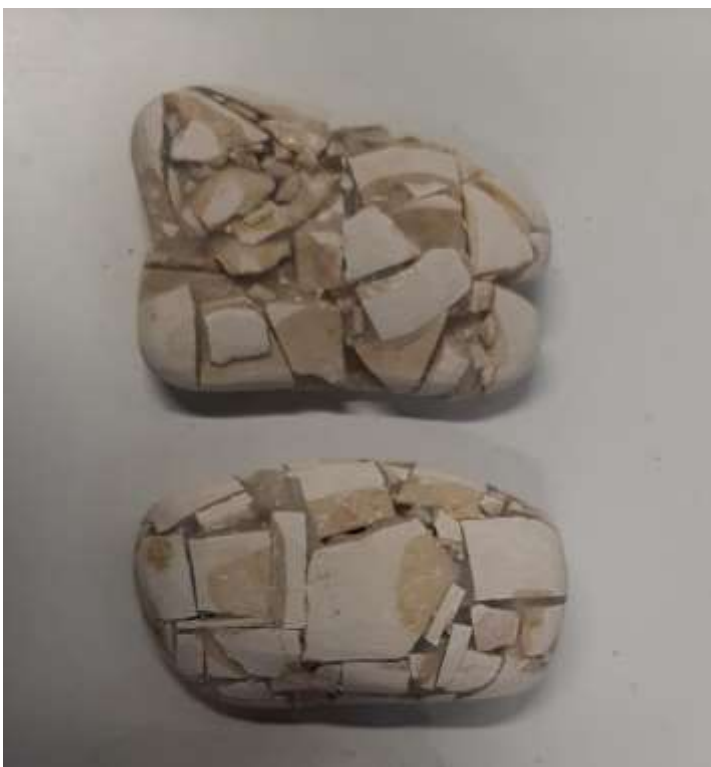

Kuva 10. Suodatettu kiviliete kuivumassa

Liiman ja kiviölyn sekoittaminen keskenään ei toiminutkaan toivomallani tavalla. Seoksesta ei tullut riittävän tasaista käytettäväksi liimauksiin. Myöskään isompien kiviölyn pintojen pinnoittaminen seoksella ei toiminut. Päätin palata alkuperäiseen suunnitelmaani, eli käyttää pölyä teoksessa sellaisenaan. Muotoilin kiviölystä yhden korvan näyttelyn ripustus tilaisuudessa suoraan näyttelytasolle, johon teokseni kokonaisuudessaan tulee esille (kuva 11). Sahaamisesta ylijääneet pienimmät kiviölyn palat olivat liian pieniä kaiverrettavaksi. Hyödynsin ne liimaamalla yhteen isommiksi palasiksi (kuva 12) muotoillakseni niistä lisää isompia korvia.

Kuva 11. Kivipölystä sapluunan avulla muotoiltu korva

Kuva 12. Sahaamisesta ylijääneet kiviä palat yhteen liimattuina ja hiottuna

Alkuun käyttöön ottamani 1,5 kilon kalkkikivipala tuntui pieneltä suhteessa käytettävissä olevaan aikaan. Ajattelin suuremman määrän materiaalia toimivan yksinkertaisessa teosideassa paremmin kuin alun perin käyttöön ottamani määrä. Työskentelyn aikana tuo 1,5 kiloa osoittautuikin juuri sopivaksi määräksi. Vaikka aikaa olisi ollut suuremman materiaalmäärän käsittelyyn. Jatkuva hukkamateriaalin huomioiminen ja kevään mittaan kasvanut uupumus osoittivat, ettei suuremman määrän työstämiseen ollut käytettävissä henkisiä resursseja.

3.4 Ripustus

Suunnittelin, että tulisi esille näyttelyyn vaalealle näyttelytasolle. Korvat oisi levitetty valkoiselle näyttelytasolle siististi, pienet ja isommat osat keskenään sekaisin. Kivipölystä tehty korva tulee keskimmäiseksi, turvaan ilmavirtauksilta.

Lopullinen esillepano poikkesi suunnittelemastani. Löysin museon varastosta täydellisen vitriinin (kuva 13) teokselleni. Vitriinin pohja oli peililasia, joten peitin sen valkoisella kartongilla. Näin tasosta tuli neutraalimpi. Vihertävä lasipinta aiheutti hieman päänvaivaa. Se väärusti ikävästi teoksen värin liian sinertäväksi. Teoksen spottivaloa vaihtamalla saatiin ongelma hoidettua.

Päädyin poistamaan vielä muutaman korvan pois lopullisesta esillepanosta. Koin osan korvista olevan liian erilaisia muihin nähden. Karsimisella sain siis yhtenäistettyä sarjaani. Lisäksi tällä sain luotua lisää tilaa vitriinin sisälle. Ei olisi ollut teoksen arvon mukaista laittaa kaikkia korvia rajalliseen tilaan luomaan liian ahdasta tuntua. Näyttelyesillepanosta pois jätetyt teokset eivät suinkaan menneet hukkaan. Säilytän ja hyödynnän ne tulevaisuuden taideprojekteissa. Lopullisesta esillepanosta tuli parempi kuin osasin kuvitella. Esillepano vastasi täydellisesti mielikuvaa arkeologisesta löydöksestä, jollaisena halusin teokseni esitellä (kuva 14).

Kuva 13. Vitriini näyttelytilassa

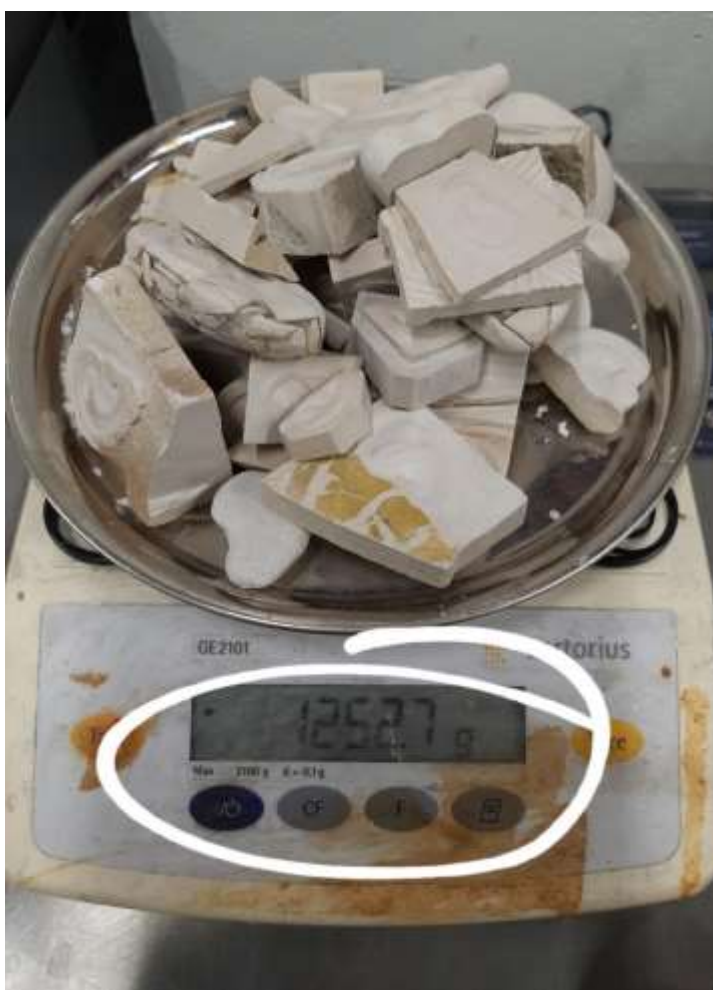
Kuva 14. Valmis teos vitriinissä

4 Taiteellisen tyylin analysointia

4.1 Teoksen punnitus

Viimeisenkin korvan valmistuttua punnitsin kaikki teoksen osat yhdessä. Teokselle tuli yhteispainoa 1,25 kiloa (kuva 15). Käyttöön ottamani kivilaatta painoi 1,5 kiloa. Materiaalihukkaa syntyi lopulta noin 250 grammaa.

Punnituksen tulos on hyvä siihen nähden, ettei materiaalihukkaa voi täysin välttää. Ideaalitulanteessa kaiken kivimateriaalin saisi talteen uudelleen hyödynnettäväksi, mutta tämä on käytännössä mahdotonta. Kalkkikivipöly osoittautui niin hienojakoiseksi, ettei sitä saanut täysin suodatettua erilleen vedestä. Aina osa päätyi veden mukana viemäriin. Sahoista ja isoista tahkoista kivilietettä olisi ollut vielä haastavampaa saada talteen. Tämä olisi vaatinut vähintään kaikkien laitteiden putsauksen ja vuoraamisen huokoisella kankaalla tai paperilla, joka erottelee veden ja kivimateriaalin toisistaan.

Kuva 15. Teoksen loppupunnitus

4.2 Ongelmanratkaisua

Mitä pidemmälle materiaalia käyttää uudestaan, sitä hauraampaa siitä tulee. Tämän huomasi liimattuani pienemmät kivipalat yhteen ja aloitettuani tämän uusiomateriaalin hyödyntämisen. Kasaan liimattu kivimateriaali on herkempää hajoamaan, näin ollen sen työstämisen kivilaitteilla oli hidasta ja tarkkuutta vaativaa. Uusiomateriaalista irtoavia kivipaloja ei voinut enää ottaa uudelleen käyttöön. Jo kertaalleen kokoon liimattu ja murentunut materiaali ei kestä toista liimauskertaa.

Kivimateriaalin työstämiseen kuluu myös valtavasti sähköä ja vettä. Mitä pidemmälle teokseni eteni, sitä enemmän pyrin ottamaan talteen käyttämäni vettä. Dremelillä ja kaiveruskoneilla työskennellessäni käytin juoksevan veden sijaan vesiastiaa. Sama vesiastia oli käytössä niin kauan, kunnes vesi oli liian lietteistä käytettäväksi kaivertamiseen. Tällöin siirryin suodattamaan kivipölyn erilleen vedestä ja kaatamaan vanhan veden pois.

Pohdin kivilietteen suodattamiseen käyttämieni suodatinpussien kohtaloa. Teoksen luonteen huomioiden periaatteessa myös suodatinpussit tulisi liittää osaksi teosta. Halusin kuitenkin rajata teokseni vain kivimateriaaliin, joten suodatinpussit päätyivät kylmästi kierrätykseen. Käytin jokaista pussia hajoamiseen asti.

Suodatinpussit olivat teoksen luomiseen tarvittavia apumateriaaleja. Suodatinpussit olivat käytännössä roskaa niiden tultua käyttöikänsä loppuun. En kokenut suodatinpussien sisällyttämistä näyttelyyn menevään teokseen nostavan tämän esityksellistä arvoa, joten tällaisen materiaalin säilyttäminen oli turhaa. Tärkeintä on se, kuinka olen käyttänyt apumateriaalia, tiedostanut siitä syntyvän roskan ja dokumentoinut pohdintani raporttiin.

Työskennellessä materiaalin kulumisen piti ottaa huomioon aivan eri tavalla kuin normaalisti työskennellessä. Yleensä esimerkiksi sahaamisesta ylijäävää hukkamateriaalia ei tule huomioitua työvaiheen jälkeen. Se vain jää käyttämättä. Opinnäytetyön kanssa jokaisessa työvaiheessa tuli ottaa huomioon tämä jäljelle jäänyt materiaali, ja miettiä, mikä sen käyttötarkoitus olisi jatkossa. Tämän koitui haastavasti, erityisesti loppuvaiheessa työskentelyä. Vielä viimeisinä päivinä ennen näyttelyn ripustusta siistin sahaamalla muutamia kivikorvia. Niistä ylijäänyt kivimateriaali aiheutti hetken harmaita hiuksia. Lopulta paikkailin viimeisillä kivimurusilla aikaisemmin kokoon liimaamieni kivikorvien muotoilusta murentuneita pintoja.

Litografian painolaatta oli selkeä valinta teoksen materiaaliksi jo teoksen suunnittelun alkumetreillä. Ehjänä pysyessään laatta on taiteilijalle elinikäinen työväline. Rikkoutuessaan kivilaatasta tulee kelvoton alkuperäiseen käyttöön. Halusin luoda teokseni materiaalista, joka on palvellut jossain tarkoituksessa ennen teostani. Näin ei vain tekemälläni teoksella, vaan myös materiaalilla on kerrottavanaan tarina. Ja tämä tarina on opinnäytetyöni ydin.

Opinnäytetyö materiaalin käsittelystä ja kierrätyksestä oli iso ja raskas käsiteltäväksi näin lyhyessä ajassa. Vaikka aihe on hyvinkin ajankohtainen, oli siitä yllättävän haastavaa löytää kirjallista tietoa. Jouduin keräämään ylös paljon yksittäisiä tiedonriippaita erilaisista artikkeleista ja tutkimuksista. Lähdetietoa etsiessäni opinnäytteeni toteutustapa osoittautui poikkeavaksi. En onnistunut löytämään korutaiteen kentältä toista taiteilijaa, joka olisi käsitellyt teostaan vastaavasta näkökulmasta. Tämä osoittautui samaan aikaan hyväksi ja huonoksi asiaksi. En pystynyt vertaamaan työskentelyäni tai teostani mihinkään aikaisemmin tehtyyn. Samalla kuitenkin jouduin ratkaisemaan ongelmat ja tekemään kaikki huomiot itse.

5 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen oli valtavan opettavainen kokemus. Jälkikäteen tuntuu, että olisin voinut tehdä monta asiaa paremmin. Koen kuitenkin, että tärkein osa produktiotani kokonaisuudessaan on teoksen syntyprosessin ja materiaalin käsittelyn pohtiminen, sekä oman työskentelyn kriittinen tarkastelu aiheeni tiimoilta.

Jos tekisin jotain toisin produktiossani, olisin laskenut alusta asti kaiken työskentelyyni kulluttaman veden ja apumateriaalin määrän, sekä kirjaisin ylös kaikki työtunnit, jolloin olen käyttänyt sähkölaitteita. Näin olisin saanut tarkkaa informaatiota kaikista työskentelyyn käyttämästäni resursseista ja saanut merkittävä ne näyttelyyn teoksen tietoihin. Koen kuitenkin tärkeämpänä, miten olen oppinut tarkkailemaan esimerkiksi juuri veden käyttöä työskentelyssä.

Yhden materiaalin ja yhden muodon kierrättäminen ei ollut helppoa. Teos lähti jo alkumetreillä tähän suuntaan, vaikka olin päässäni suunnitellut teoksen toisenlaiseksi. Teoksen piti olla puettava korusarja ja suunnittelin sen sisältävän enemmän erilaisia materiaaleja. Opiskelun aikana olen oppinut, että vähemmän voikin olla enemmän. Ajatteluni kehittyminen tällä saralla tiivistyy hyvin opinnäyteteokseen. Kiven kokema elämä ja kaiverrusjälki pääsevät lopullisessa teoksessa paremmin oikeuksiinsa kuin alkuperäisessä suunnitelmassani.

Voisin nähdä itseni syventymässä aiheeseen enemmänkin tulevaisuudessa. Oppimastani on varmasti hyötyä tulevaisuudessa kuvataiteilijan ammatissa. Etenkin uran alkumetreillä materiaalia ja resursseja ei ole tuhlettavaksi, joten oman työskentelyn kriittinen tarkastelu materiaalin käsittelyn osalta nousee kullannarvoisiksi taidoiksi.

Lähteet

Pandikow, W, Curriculum Vitae. Viitattu 7.11.2021. Saatavissa https://wpandikow.com/wp-content/uploads/2021/05/WiebkePandikow_complCVenglish.pdf

Dettar, C. 2016, 1.540=0,0021kg Viitattu 11.12.2021. Saatavissa <https://www.rca.ac.uk/students/katharina-dettar/>

Galleria Linnankatu 13 2016, Kivilitografia eli kivipiirros. Viitattu 12.12.2021. Saatavissa <http://savonlinna.laakeriseppela.com/kivilitografia-eli-kivipiirros/>

Mogensen, H. 2018. Viitattu 7.1.2022. Saatavissa <http://www.helgamogensen.com/about>

Klimt02 2019, Wiebke Pandikow. Viitattu 7.1.2022. Saatavissa <https://klimt02.net/jewelers/wiebke-pandikow>

Klimt02 2021, Helga Mogensen. Viitattu 7.1.2022. Saatavissa <https://klimt02.net/jewelers/helga-mogensen>

Paatos, Taideteos ongelmajätteenä. 2018. Viitattu 11.12.2021. Saatavissa <http://www.paatos.fi/2018/07/26/taideteos-ongelmajatteena/>

Pandikow, W. 2016, Tropaeolum sarja. Viitattu 7.1.2022. Saatavissa <https://wpandikow.com/index.php/herbarium/>

Pandikow, W. 2017, Absence. Viitattu 7.1.2022. Saatavissa <https://klimt02.net/common/media.php?id=65520&Hash=b47d3a20842f8f8779cc6c89132a79a3&Type=Image>

Pesonen, M. 2016, Kuvataiteilijan elämäntyö ongelmajätettä? Kokoelma saattaa olla perikunnalle riesa. Viitattu 11.12.2021. Saatavissa <https://yle.fi/uutiset/3-8577777>

Pettersson, A. Viitattu 7.1.2021. Saatavissa <https://annikapettersson.se/#/glitch-in-the-copy/>

Pettersson, A. 2017, Glitch in the Copy. Viitattu 11.12.2021. Saatavissa <https://www.instagram.com/p/BatvI8PAovk/>

Ray, S. 2019, New trend in Jewelry industry and Sustainable materials to develop lifestyle products. Viitattu 11.12.2021. Saatavissa https://www.researchgate.net/publication/332672275_New_trend_in_Jewelry_industry_and_Sustainable_materials_to_develop_lifestyle_products